

Scritorul

REVISTA LITERARA SI ARTISTICA

SUMARUL:

- E. Lovinescu* . . . Hortensia Papadat-Bengescu
Ion Sân-Giorgiu . . . Cântec trist
Caton Theodorian . . . Internaționala
Alexandru T. Stamatiad . . . Liniște
Eugen Relgis . . . Minerii

CRONICI:

Ion Sân-Giorgiu: Richard Dehmel. —
Insemnări.

UN LEU

Subscriți cu toți la
IMPRUMUTUL INTERN
PENTRU
CONSOLIDAREA ROMANIEI MARI

Subscriți la IMPRUMUTUL INTERN

PENTRU

Consolidarea României Mari

Imprumutul intern

În virtutea legii promulgată în „Monitorul Oficial” No. 213 din 16 Ianuarie 1920 Guvernul Român emite rentă amortibilă 5 la sută din 1920.

Scopul împrumutului

Acest împrumut are de scop acoperirea nevoilor tezaurului din cauza marelui contingent de trupe rămase încă mobilizate pentru apărarea țării, pentru punerea în aplicare a diferitelor legi sociale, isvorâte din însăși urmările războiului, precum și pentru reconstituirea gospodăriei naționale.

În textul titlurilor noul împrumut se vor reproduce următoarele condițiuni: Împrumutul va fi emis în titluri la purtător de 500, 1.000, 5.000, 10.000 și 20.000 lei.

Titlurile vor purta în faximile semnăturile Ministrului de Finanțe, a Directorului Datoriei Publice și a Casierului Central al Tezaurului Public și o semnătură manuscrisă de control.

Scutirile de impozit

Subscriitorul la acest împrumut e scutit pentru sumele subscribe de impozitul asupra creșterii averilor, (asupra câștigurilor de război) și asupra averilor. Sumele subscribe nu se vor socoti la stabilirea averilor asupra cărora se va executa un eventual împrumut forțat.

Titlurile acestui împrumut vor fi scutite de orice impozite prezente sau viitoare.

Titlurile

Titlurile vor fi primite pe valoarea lor normală ca garanție la toate casele Statului. Cupoanele scăzute vor fi primite la aceleași Case drept numerar. Titlurile vor putea fi puse în gaj (lombardate) la Banca Națională a României și la Casa de Depuneri.

Subscriitorul va putea plăti pământul cu care a fost improprietărit prin expropriere cu aceste titluri pe valoarea lor nominală, purtând primul cupon neajuns la scadență.

Titlurile acestui împrumut vor purta o dobândă de 5 la sută pe an la capitalul nominal. În acest scop titlurile sunt însoțite de o foaie de cupoane de dobândă semestriale pe zece ani, reînnoibile până la complecta stingere a acestui împrumut.

Amortizările

Amortizările acestui împrumut se vor face pe valoarea nominală în curs de 40 ani, conform tablei anexate la textul titlurilor prin tragere la sorti semestriale cari vor avea loc la 1 Septembrie și la 1 Martie al fiecărui an cu începere dela 1 Septembrie 1921, dată fixată pentru prima tragere.

Guvernul se obligă a nu denunța acest împrumut înainte de 1 Mai 1931.

Titlurile eșite la sorti vor fi plătite la 1 Mai și 1 Noembrie ce urmează fiecărui trageri în schimbul titlurilor având atașate toate cupoanele, începând cu scadența imediat următoare termenului rambursării. Primul cupon va fi plătit la 1 Noembrie 1920.

(Urmează pag. 3)

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

Hortensia Papadat-Bengescu

(Cu prilejul *Bătrânului*)

I

Nescio quid majus....

Unicul obiect al literaturii d-nei Hortensia Papadat-Bengescu e sufletul feminin în unduioasa lui mobilitate, în abnegație ca și în trădare, în sublim ca și în josnicie. Dela o femeie nici nu ne puteam aștepta decât la o literatură subiectivă. Până aci d-na H. P. B. și urmează deci condiția sexului. În locul lirismului obișnuit, găsim însă o rară putere de analiză. Nu e exaltarea sentimentului, violenta reclamare a dreptului la fericire cu care ne-a deprins romantismul feminin; nu e explozia lirică sau exuberanța sensorială cu care ne-a învățat Contesa de Noailles; nu e langoarea vapoasă, șoapta lunatică, sensibleria rafinată și discretă a unei palide literaturi lipsite de nerv și de viață; — ci e apriga incisiune a unui instrument de precizie în jocul complicat al inimii feminine. Rigoarea și interesul științific domină; asistăm la o adevărată disecție, în care sentimentele sunt urmărite până în cele mai depărtate aderențe, cu o rece pasiune de cercetător al adevărului... E o atitudine bărbătească, fără duiosie și sentimentalism, pornită din setea cunoștinței pure. Feminină prin obiectul studiului său, literatura d-nei Hortensia Papadat-Bengescu este deci virilă prin procedeul riguros științific, prin ton și prin eliminarea dulcegăriei și a sentimentalismului.

Limitată la psihologia feminină, era firesc ca această literatură să se fixeze aproape exclusiv asupra iubirei. Nu

e totuși un poem de dragoste ci un manual. Nici un scriitor nu ne-a dat o analiză mai incizivă a amorului cu toate perturbările lui de ordin fiziologic sau psihologic; nici un scalpel n'a pătruns atât de adânc în bătaia inimii feminine.

Efectele amorului sunt studiate și zugrăvite în varietatea și mobilitatea lor. Cauza rămâne însă în întunec : e îndepărtatul pisc troenit sub zăpezi eterne... E misterul insondabil. De unde vine amorul? Din ce regiuni inconștiente își revarsă forța lui conștientă de sine, victorioasă și nimicitoare? Problemă nedeslegată. Din opera d-nei H. P.-B. îi reiese fatalitate iamplicabilă O fatalitate impresionantă ca toate forțele absurde ce nu cunosc legi și nu-și dau cheia tainei; un principiu generator de care cercetarea nu se poate atinge.

Științifică prin caracterul ei analitic, în cea ce privește cele mai îndepărtate efecte ale amorului, opera scriitoarei devine o exaltare lirică când se apropie de forța misterioasă și infailibilă din care se generează... Literatura noastră nu cunoaște pagini mai patetice de cât paginile din *Pe cine a iubit Alisia?* Simțim în ele fiorul fatalității ce involburează inima omenească în jocul puterilor oarbe și nemiloase.

Retrăim emoția destinului antic în sublimul lui primitiv.

Privit ca o fatalitate necontrolabilă și mistică, amorul scapă de epitetul moral al lucrurilor ieșite din liberul arbitru. Calificația devine o zadarnică preocupare omenească de a cataloga forțele naturii în cutiuțe determinative. Amorul se deslănțue. Nu răspundem de venirea lui; suntem victime inocente. Bun sau rău, sublim sau josnic, el iese din genunea puterilor latente pentru a-și împlini rolul lui creator și distructiv...

O concepție măreață prin amploare și vehemență. Nu răspunde însă decât marilor pasiuni. Și o pasiune mare e mai rară de cât geniul.

Scoborâtă în lumea mărunță, o astfel de concepție poate deveni legitimarea comodă a unor libertine variațiuni sentimentale, ascunse sub haina largă a fatalității. Eroinele d-nei H. P.-B. au însă sufletul mare; simți în ele pasiunea venind din zări necunoscute, crescând,

umflându-se și cotropind... Spectacol măreț și impresionant. În fața lui măsurile noastre se culcă la pământ, supuse și înlănțuite...

O operă de artă este o forță stăpânită. Talentul d-nei H. P.-B. este o forță și prin concepția grandioasă a amorului ce se ridică până la pasiune fatală și printr-o putere de analiză unică în literatura noastră. Ii mai rămânea acestei forțe să se realizeze în măsură și în economie; îi mai rămânea stăpânirea de sine. Numai când ajungi să închezi forța în gestul cel mai simplu și să înăbuși efortul în atitudinea cea mai naturală, izbutești să realizezi armonia fără care o operă de artă nu poate fi durabilă. Și într-o largă măsură, d-na Hortensia Papadat-Bengescu a izbutit, în sfârșit, s'o realizeze în *Bătrânul*...

E. LOVINESCU

Cântec trist¹⁾

„De la douceur, de la douceur“ Verlaine

Să mă iubești în seara asta ca o mamă
Ce strânge 'n cet la pieptul ei copilul trist;
Vai sânt atât de singur astăzi și mi-e teamă
Că-mi moare sufletul în cuie ca un Christ.

Tu să-mi vorbești cu glas tremurător de soră,
Să-ți picure cuvintele ușor ca vinul;
Că 'n zare nu-mi surâde altă auroră
Și din paharul vieții am sorbit veninul.

Intinde-mi mâna ta ferbinte, 'ntinde-mi mâna,
Și mă ridică sus la sufletul tău nou,
Fii sclava visurilor mele, fii stăpână,
Fă din netrebnicul din mine un erou.

Ași vrea să tacă orice gând bolnav în mine
Și ca 'ntr' o apă să m'afund în ochii tăi,
Iar viața-mi nouă s'o ascult tăcut cum vine
Din viața ta și ale inimei bătăi...

ION SÂN-GIORGHE

1) Din volumul de poeme „Cântecele Patimei“.

Internaționala

Era pe vremea când Gothele ne vizitau rareori, bombardamentul cu tunul de la Saint Gobain nu începuse, — și, prin urmare, se dormia, încă, la Paris.

Dar pe acolo, în pribegie, nu ducea românul o viață bună. Pentru a trăi trebuia să fi învățat, la repezeală, vreo meserie, să știi să bați la mașina de scris, să faci fișe la „prizonierii de războiu” sau să învățești la obuze prin uzinele de muniții. Lucru ce trebuia să-l fac și eu, singur, și fără nădejde în serviciile subreței pensiunii mele, o biată față de două etaje, ba și amorezată pe de-asupra.

Mă bizuiam numai pe ceasornicul meu, un vechiu *Omega* de argint și, mai ales, de precizie. Tic-tacurile lui regulate le auzeam și prin somn par'că; iar din spre ziuă mi se părea că bat și mai tare de pe lespedea de marmoră de la căpățâiul patului meu.

Într'o zi, însă, mi se păru că mă trezesc fără concursul ceasornicului meu. Sării din pat speriat. Dar desmeticindu-mă îmi zisei că n'aveam de ce mă alarma atât. Minutarele ceasornicului arătau ora șase și mi rămânea timp destul să dau foc mașinei de spirt, în care aștepta numai să fiarbă, un „déjeuner-rapide”, de douăzeci și cinci de centime, să mă îmbrac și să pornesc la stația metropolitanului, ca de-acolo să mă imbarc pentru Champs-Elysées, unde 'mi erau ocupațiile. Mă îmbrăcai, totuș, cu graba omului doritor să câștige timp. Imi băui ciocolata îndoită cu apă și mă uitai să văd cât am pus de la deșteptare și până în clipa eșirii din casă. Ceasornicul rămăsese la șase.

Cum? Faimosul meu *Omega* răposase? Il luai în mână emoționat, îl scuturai, îl pusei la ureche, stătuse. Dădui să-l întorc. Se învârtia, se învârtia, se învârtia... dar de oprit nu se mai opria. Resortul, uzat, se rupsese și ceasornicul mă lăsa. Privii pe fereastră. Prin negurile ce se risipiau se deslușă cadranul orologiului municipal suit în vârful stâlpului de fontă din mijlocul miciei piațete din față. Nouă! Mi-o făcuse ceasornicul.

Știi de acasă plictisit, și înainte de a mă duce la treabă, mă oprii la meșterul ce'și exercita meseria de ceasornicar într'o prăvălie de sub locuința mea chiar și, cu ceasornicul în mână, tot pipăindu-l, tot încercându-l, intrai la el. Mi se părea că, din când în când, mecanismul se împiedecă de ceva necunoscut în lăuntru cutioarei de argint și mi făceam iluzia că răul bietului meu *Omega* n'o să fie prea grav. Poate, chiar, că nici resor-

tul să nu fi fost rupt. Cu nădejdea aceasta îl întinsei meșterului, un domn costeliv, cu ochii cârpiți de somn și cu mustața încă udă de cafea cu lapte. Il probă pușin și el, îi deschise capacele, înălță capul lăsând să-i pice din ochi monoculul cu care-l cercetase, și-mi spuse căscând :

— Resortul rupt. Zece franci.

Bietul meu ceasornic ! Numai el nu mă dăduse de necaz, în pribegie, numai birnicul lui nu fusesem încă.

— Când o să fie gata ? întrebai eu zorit.

— Măine, îmi răspunse meșterul. Și plecai la nevoile mele.

Exact după douăzeci și patru de ceasuri intrai, iară, pe ușa ceasornicarului, lovindu-mă, la ușă, de capul blond al unui copil cu gura mânjită de marmeladă, ce dibuia de-a bușelea pe pardoselile prăvăliei sub privirile distrate ale mame-si, o doamnă frumos coafată, de la cassă. Negustorul, om fără prea multă oăulare, își cunosc mușterul numai de cât. Trase un saltar adânc, își vâră mâna într'însul ca un casier în visteria cu care e deprins, scoase de-acolo ceasornicul meu, îl puse la punct, și mi-l întinse mângâindu-l cu o piele de căprioară.

Făcurăm schimbul. El îmi predetă obiectul, eu piesele de argint, îmi luai bunul și plecai.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vre-o cincisprezece zile ceasornicul merse bine și nu mă mai gândeam nici la el, nici la cei zece franci cu cari mă păgubise bătrânețele lui. Când, într'o Duminică, și în vremea dejunului ce se cam lungise din pricină că bucătăreasa pensiunii fusese schimbată, consultându-l ca să văd dacă mai pot să apuc ora unui matineu la „Comedia Franceză“, constalai că m'a lăsat a doua oară. Aceasta îmi sîrică toată buna dispoziție a zilei și a doua zi nu știi cum să alerg mai degrabă la meșterul care mi'l dresese. I-l arăt cu cea mai nemulșumită mină pe care puteam s'o manifestez.

Dar el, fără să se mire de fel, și după obișnuita examinare sumară a mecanismului, îmi spuse consolator :

— Resortul. Ei, domnule, așa se 'ntâmplă. E ca și corpul în care ai înlocuit nn organ. Cu cel cu care s'a născut, nu se mai întâlnește niciodată.

I-l las, inghit, și plec. Iar a doua zi mă întorc spre a depune resemnat cele două monede albe pe geamul galantaru-lui și a'mi primi obiectul prețios. Înainte de a eși negustorul, care 'mi celise nemulșumirea pe față, avu grijă să-mi șoptească :

— Cred, totuș, că v'am găsit și v'am pus un resort bun.

Și adevărul e că după ce'l jînuî câteva săptămâni în observație, începui să sper că ceasornicul și-a găsit leacul și mă bucurai că am scăpat cu douăzeci de franci drept orice chel-tuală pentru el.

În timpul ăsta vremurile se înăspiră. Incepu marea ofem-

sivă nemfească din Martie 1918. Atacurile aeriene se îndesiră. Gothele ne bombardau zi și noapte. Tunul-minune bătea de la o sută douăzeci de kilometri drept în cartierul latin unde locuiam. Nu mai era de stat la Paris. Apucați iar toiagul pribegiei și oștersei și eu, cu ai mei, la Lyon, până unde tunul n'ajungea să lovească. Și ne așezarăm acolo, așteptând deschiderea graniței și puțința de a trece în Elveția.

*
•

Greutățile de traiu într'un oraș unde nu mai găseam ocupațiile părăsite la Paris, și unde eram amenințați să pierim, mi se mai complicară într'o zi și din pricina ceasornicului. Mă lăsa pentru a treia oară.

Un ceasornicar ghindoc, miop și tacticos, dintr'un întunecos, ochiu de prăvălie din „Place Belair“, mi'l cercetă cu meticulozitățile de specialist ale predecesorilor lui și, drept orice răspuns, îmi întinse cu ticket numerotat, pe care era tipărit numai atât: *Ressort: dix francs.*

De astă dată rămăsei despărțit de ceasornicul meu mai mult timp. Banii mi se isprăviseră. Și când stam să mă văd dat afară de la hotel, nu mi ardea să mă mai gândesc la altceva. Dar un prieten îmi purta de grijă de la Paris. Odată cu vestea că frontiera s'a deschis, îmi trimise și banii de cari aveam nevoie ca să trecem în Elveția. Și nu plecai din Lyon fără să-mi iau și ceasornicul.

Altă bucată de vreme, vre-o trei luni de zile, iar nu mai avusei să mă plâng de năzbâțiile ceasornicului. Și, par'că, pentru că în Elveția dădusem de resurse neașteptate, la o „Cruce Roșie Românească“ mai omenoasă de cât cea de la Paris, ceasornicul îmi dădea pace. Mă plimbasesm cu el pe la Geneva, îl purtasem cu mine la Lausanne și după vre-o jumătate de an mă însoțise la Berna, bine, sănătos.

Acolo, într'o bună dimineață, iar îi veniră toanele. Boala îi era veche. Și nu mă mirai că'l apucă o criză nouă.

Elveția nu duce lipsă de ceasornicari. Unde te întorci numai de firmele lor te lovești. Dar tocmai asta mă stânjenia. Care-o fi cel mai bun? Care mai meșter? Subt arcadele din *Zeit glocke* zăresc firma unei sucursale „Omega“. Asta mă scoate din încurcătură. Și drept acolo dau buzna.

Patronul mă primește posac. Li prezintă încrezător ceasornicul și aștept. Examinarea nu ține mult.

— Resortul rupt, spune el scurt.

— Atunci... zece franci, oftez eu.

— Dacă'l reparăm chiar în atelierul d'aici, da, zece franci. Dacă vreți să-l trimitem la fabrică, douăzeci.

— La fabrică? La fabrică! Întreb și exclam eu, fericit.

La un asemenea noroc nu mă așteptam. Fie douăzeci de franci chiar, dacă se duce la fabrică. Și când o să-l am?

— Peste opt zile.

A! Peste opt zile. O astfel de reparație nu mai poate fi glumă, mă gândeam.

— Foarte bine, domnule. Să plece numai de cât la fabrică.

Și săptămâna trecu fără să bag de seamă. Atâtea ceasornice sunt în Elveția că poți trăi foarte bine și fără cel din buzunar.

La termen mă prezint la reprezentantul renumitei fabrici de orologii și după câteva minute es asigurată. Acum, după o reparație în țara ceasornicilor ba, încă, în uzinele unde a fost fabricat al meu, cum să mai cred că nu s'a isprăvit cu necazul. Și-mi văd de treburi mai mult de cât liniștit.

Dar a doua zi de dimineață constat cu stupeoare că minutarele nu mai mișcă. A! asta e din cale afară. Mă duc la negustor vijelie. Ridic glasul. Protestez. Acuz.

El însă, cercetându-mi ceasornicul cu dări din cap semnificative, îmi răspunse neturburat.

— Ce vrei? Asta ni se întâmplă și nouă. Cu ceasornicele cele mai bune uneori. Pe unele le găsim stătute în galantar...

— Și crezi dumneata că asta mă mângâie, domnule? Ceasornicul meu umblase cincisprezece ani ca un cal tătareșc. Nici mai iute, nici mai încet. Intr'un tempo ideal. Și acum, după ce l-ai mai plimbat și pe la fabrică...

— Nu l-am stricat eu, mă întrepupe el, dând din umeri.

— Bine dar arcul, arcul, ce zici că e rupt, e de la dumneata, de la fabrică. Sper că n'ai să mă pui să mai și plătesc...

— N'am ce vă face.

— Și o să-l trimeți iar la uzină?

— O! putem face și aici, ca să vă luăm mai puțin. Zece franci.

— O! o! o! mai pot să articulez eu, pe trei tonuri diferite, ce e dreptul, și ies lăsându-mi ceasornicul în mâinile domnului reprezentant-al sucursalei *Omega*.

• •

Vreo cinci săptămâni ceasornicul stătu potolit și nu-mi ma aduse supărare. În vremea asta vru Dumnezeu de se făcu și un tren sanitar, sârbesc, în care ni se închiriară locuri și nouă românilor. Și părăsirăm Elveția. După douăsprezece zile de o călătorie neuitată, în vagoane sparte, fără uși și fără ferestre, înghețați și îmbolnăviți, ajungem la Semlin.

Odăi la hoteluri nu se găsesc. Dormim pe mesele și biliardele unei cafenele. Înțelenim pe uliți. Se resimte și ceasornicul meu. Dar de data asta am o îndoială. N'o fi înghețat și el, săracul? Însă ceasornicarul la care mă duc — n'aș și să spun de ce nație era, căci încurca nemțeasca cu sârbeasca și croata de abia mai înțelegeai ce spune — se pronunță și el pentru înlocuirea resortului. Imi pretinse douăzeci de franci

frantuzești și mi'l dete în ajunul plecării. N'aveam de cât un vis. Să mă țină până în țară și acasă, cum oi u ajunge, mă jurasem, aveam să mă pun cu ciocanul pe el, să-l fărâm, să-l zdrobesc și să dau cu el pe fereastră. Numai așa m'aș fi răz-bunat de toate neajunsurile câte mi-le făcuse.

În sfârșit, în țară. Inzăpeziți la Turnu Severin. Peste douăzeci și patru de ore la Craiova. În orașul meu natal popas. Și ceasornicului iar i-a sărit țandăra.

Să-mi îndeplinesc jurământul? Să mai amân? Da. Aci știam din copilărie de un vestit meșter, Prusianu, în a cărui mână nu încăpea un ceasornic fără să ese mai bun ca din fabrică. De ce să nu încerc? Și mă duc glonț la prăvălie pe care o știam în strada Lipscanilor. Dar meșterul a închis ochii de mult și prăvălia o ține fiu său, un om între două vârste, uscațiv, nălțuț, roșcat, cu niște ochi opalini și o gură descălțată de buze, așa că dinții de sus îi trec peste buza de jos,—o sperieciune. Mi-l amintesc și pe el, căci trebuie să fim cam de-o vârstă, și'l știu de când învăța meșteșugul, lângă tată-său, la fereastră de la uliță a prăvăliei.

— Domnule, îi zic, dumneata... dumneata, copilul meșterului nostru vestit, dumneata... ce zici de ceasornicul ăsta? Uite câte buclucuri mi-a făcut și de ce necazuri m'a dat prin țările pe unde am umblat în ăști doi ani și jumătate din urmă.

— Arcul, zise și el, după ce, firește, deschise tasurile, încercă, și închise la loc. Arcul.

— Ai cel pușin arcuri bune? întreb eu.

— O, despre asta, nici o grijă. Material adus de la Berlin.

Meșterul e neamț. Deci cred și eu că trebuie să aibă marfă de la Berlin, dacă a stat aci subț ocupație. Cât despre industria nemțească, cine cutează să-i tăgăduiască superioritatea!

— Și când o să fie gata?

— Veniți poimâine.

Era într'o Marți. Joi mă înflințai să-mi iau ceasornicul belaliu, dres, acuma de mâna unui neamț autentic. Plătesc polul românesc și mi primesc obiectul al cărui resort svăcnița, e drept, cu atâta nerv că sta să-mi sară din mână.

— Ce fel de arc ai pus? îl întreb eu, admirând regularitatea bățăilor ceasornicului.

— Din cele mai fine. Extra fine. De-alea, știți... albastrele.

— A! spun eu, deși nu știam cum ar fi arcurile alea, albastrele, dar pentru că felul cum meșterul pronunțase cuvântul acesta, îmi evoca o minunată spirală, de culoarea oștelului călit. Bravo, zic.

Și ies fredonând, pe o frumoasă zi de primăvară, cu copacii înfloriți.

La trei zile iată, însă, că și arcul acesta dă de rușine. Înainte de a mă întoarce la ceasornicar, m' apucaî încă odată, să-l întorc și iar mi se păru că șurubul nu se învârtește tocmai în gol. Că, uneori, se lovește de nu știu ce misterioasă piedică din lăuntru. Aveam de mult ideea asta, fixă, că ceasornicul trebuie să aibă alt beteșug. Dar putea să nu fie decât o idee.

În țara mea însă, în orașul meu, cu neamțul meu, puteam să-mi permit, totuși, ceea ce de multe ori fusesem ispitit să fac cu ceilalți meșteri, renunțând însă nu atât din lipsă de curaj, cât cuprins, totdeauna, de-o explicabilă jenă față de niște streini.

— Poftim arcul dumițale, îi spun eu intrând în prăvălie hotărât să-mi îndeplinesc planul.

— Cum se poate! sări în sus domnu Prusianu-fiul, căscând o gură hădă și roșindu-se până la urechi.

Dar eu nu mă uitam la asta. Pe mine nu mă urmăria decât gândul să aflu adevărul. Și fără să mă mai codesc, comand:

— Ia desfă, domnule, și arată-mi numai decât și mie cum de plesnește arcul ăsta mereu.

Unda roșie din obrajii meșterului îi pătează tâmplele și-i acopere fruntea. Se încurcă, borborosește, șovăie. Eu, și mai hotărât, zic apăsător:

— Să văd.

El, cu mâna nesigură, deschide capacele, desmembrează o placă, deșurubează, desarticulează și scoale două rotițe albe, apoi una galbenă, pe care le aruncă în tasul de sticlă de pe masă. Un resort galben-brunat se ivește atunci de desubtul mecanismului și stă acolo ascuns.

— A! ăsta ți-e arcul cel fin și albastru?

Ceasornicarul se pierde și lasă capul în jos, ca animalul care a greșit și-și așteaptă pedeapsa, resemnat. Apoi ridică spre mine privirile-i rugătoare.

— Da nu te pierde așa, domnule, îl încredințez eu. Că n'o să teucid. Vreau să văd numai.

Atunci, cu niște cleștuțe, apucă de un căpătîiu al arcului și oțelul, nou-nouț și întreg-întreguț, se lungește elastic se strânge la loc, se încolăcește și, tremurând ca un vermușor ce cere și el un drept la viață, pică în tasul de sticlă care primise cealaltă mașinărie a ceasornicului meu.

— Așa dar, rânjesc eu, nu arcul era de vină.

— Nu... suflă el, perind din față-mi.

Dar eu nu mai ceream explicații. Mi s' smulsei obiectul din mână și-mi dădui seama singur că tot defectul ceasornicului meu se reducea la un lucru de nimic. Piedicuța arcului, un dințor de argint, se uzase, ceea ce făcea ca resortul să scape mereu.

Toți meșterii pe la cari umblasem nu făcuseră decât să mă înșele. Ei pileau puțin la baza piedicii și după cum unii zgâriau mai adânc sau mai superficial, așa și arcul rezista timp

mai lung, ori mai scurt. Arcul nu se rupsesse niciodată, pentru care cuvânt nici n'avusese de ce să fie înlocuit. Toți, deci, mințiseră. Toți mă furaseră.

Ceeace îi trebuia resortului era o piedicuță nouă și rezistentă. Alât și nimic mai mult. Aceasta o făcu de astădată ceasornicarul din Craiova și, puse atâta râvnă, că, pot să spun, reuși în perfecție. Acum se împlinește anul de când m'am întors în țară, ceasornicul meu s'a înzdrăvenit și trăește lângă mine, sănătos ca și mai înainte.

Nu m'am gândit niciodată să fac socoteala banilor de cari m'eu păgubit, în patru țări deosebite, cinci oameni de nații felurite.

Dar de câte ori pun mâna pe ceasornicul meu, căruia i-am redat întreaga simă, nu pot să nu mă mir de asemănarea ce e în sufletul omenesc de pretutindeni și să nu regret că iluziile se scutură una câte una, cu cât cunoaștem oameni mai mulți.

CATON THEODORIAN.

LINIȘTE

BCU Cluj / Central University Library Cluj Lui ION PILLAT.

Tainic noaptea se coboară
Peste văi și peste dealuri,
Iar tăcerea crește ntr'una,
Se revarsă valuri, valuri.

Doarme satul somn de moarte,
Obosit de-atâta muncă;
Dorm fântânele bătrâne,
Dorm și florile din luncă.

Singuratică, în vale,
Doarme moara și visează;
Iar pădurea seculară
Peste câmpuri priveghează.

Doar isvorul și cu luna
Tăinuesc, pierduți, în șoapte;
Nimeni, liniște, uitare,
Caldă și senină noapte.

ALEXANDRU T. STAMATIAD

MINERII

I.

*...Un orizont încis de-iradierei
Și'n care norii se topesc și pier, —
Un răsărit de soare veșnic nou
Ce iar începe-o zi, triumfător
Urcând pe infinit, — ca un erou
Al cosmosului plin de tragedii
Ascunde sub iluzii aurii
Ce se-oglesc în omul visător.*

*Sub fascinarea ochiului solar
Vin norii toți, armate monstroase
Ce toate pier în crâncenul focar.
Un cer curat, sticlos și vibrător
Se'ntinde'n calea astrului generic;
Întreg pământul pare că suspină
Prelung, eliberat de întuneric, —
Și-adânc pătrund efluviile forții
În sânul plin de operele morții.*

*Căci în cuprinsul zării care pare
Un zid eteric ce închide-o țară,
Domnește ariditatea minerală
Cu-aspecte simple care nu înșală
Și ne'ncetat reamintesc destinul.
O, nicăeri misterele pădurii,
Nici legănări de holde, nici festinul
De-arome și culori ale naturii
Ce n'ar cunoaște furiile urii...*

*Pustiuri răvășite, chinuite;
Alcătuiri din piatră și cărbune,
Masive, unitare, făurite*

Prin stăruinți teribile, nebune
 De-aceiași copleşire a Nevoiei...
 — Și sub splendoarea cerului de vară
 Curg valurile negre din turnale
 Ce ard frenetic, fără încetare,
 Căci neseacă-i mina infernală...

II.

...La răsărit un deal se conturează
 Ca un gigantic monstru-asirian.
 El stă pe labe — și îngreunează
 Pământul care lent se calcinează
 Sub sorbitoarea mare de lumină. —
 El stă pe labe, crunt, cu siguranța
 Stăpânului a toate văzător
 Prin cele două grote, adâncite
 În capu-i de granit, scânteietor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și gura lui deschisă larg, năprasnic,
 Cu colți de-oțel, mereu stă pregătită!
 Și aburii se țes ca un zăbranic
 Eșind din fruntea-i scundă, înegrită...

O, pare că el stă de mii de ani
 Sub soarele voios, mistuitor, —
 El e din vremea crunților tirani,
 Când idolii domniau peste popor.

E monstrul-templu'n care-adoratorii
 Lui Baal, intrau solemn să se jertlească
 În pântecu-i arzând, — sau să primească
 Porunca ce o rostesc predicatorii...

El pare-acum acelaș: — nemışcat
 Printre iluziile gloriei,
 Prinire furtunile istoriei;
 Prin gura lui vorace au intrat
 Pe rând, nenumărate generații...

*Fatalitatea jertfei stăpânește
Oricari civilizații,
Acelaș zeu barbar le poruncește
Aceleași adorații.*

*Printre furnalele încinse,
Acelaș sumbru monstru asirian
Stă cu terorile ne'nvinse
De crunta trudă-a miilor de ani...*

*Pe drumuri de asfalt și de cărbune
Vin robii noi ai veșnicei robii, —
Ei vin ca și cortegiile străbune,
Sosesc de pretutindeni, —
Dar ei pășesc domol și resemnați :
Nu mai răsună mistice cântări,
Căci nu mai au credința
Strămoșilor extatici
Ce se aruncau în flacări, într'o clipă..
Ei vin, ei vin molateci
Căci nu mai au credința —
O, jertfa lor acum e o risipă...*

*Prin gura larg deschisă ca o rană,
Minerii intră'n noaptea subterană
Și se jertfesc cu inima deșarta —
Și fără idoli, fără preoți —
Muncind fără cruțare,
Din zori și până'n seară,
In labirintul monstrului de piatră...*

EUGEN RELGIS

A apărut de

E. LOVINESCU

EPILOGURI LITERARE

VOLUMUL I.

Prețul Lei 8.—

CRONICA LITERARĂ

RICHARD DEHMEL

Literatura germană e cunoscută de marele public de la noi numai prin numele celor doi clasici și al câtorva romantici mai de seamă și prin rarele și imperfectele traduceri ce apar la întâmplare în bibliotecile de popularizare. De aceea numele poetului liric Richard Dehmel, atât de prețuit în Germania de azi, e desigur necunoscut la noi. Moartea lui neașteptată într'o stație balneară de pe coastele Mării Nordului îmi dă ocazia să-i închin aici câteva rânduri. Richard Dehmel s'a născut la 1863, a studiat la început economie politică și filosofie și a ocupat câteva mici funcțiuni, ducând mai tot timpul o viață liniștită de poet care visează și se dezinteresează de larma arivismului literar. Pe la 1891 apar cele dintâi poezii ale lui, care aduc de la început un suflet proaspăt și nou dar care nu promit pe maestrul de mai târziu. Operele sale complete au apărut în anii din urmă în trei volume în editura Fischer din Berlin. Deși ele copriind în afară de poeziile lirice, două piese de teatru și câteva nuvele, totuși nu mă voi ocupa decât de poemele lirice, care și-au câștigat un loc de frunte în literatura modernă germană.

E greu desigur să stabilești anume importanța unui scriitor care se leagă prin prea multe fire de lumea ce-l înconjoară și de publicul din care s'a ridicat. Poezia lui e simțirea noastră a tuturor, o trăim în fiecare clipă și ea se înrudește prea de aproape cu epoca în care s'a născut, pentru ca critica să-i poată destina cu imparțialitate locul ce-l va ocupa în istoria literaturii.

Dehmel fiind în tot felul său de a simți și scrie prin excelență german, critica modernă i-a exagerat meritele iar tineretul i-a oferit în grabă laurii nemuririi. Și nu e de mirare. Dehmel nu e de fapt — precum cu drept cuvânt a spus un critic german — decât reprezentantul tipic ale acelei epoci de prefacere literară dela sfârșitul veacului trecut. Ca orice scriitor care se naște la sfârșitul unei epoci literare și la începutul unei noi ere, ce cu greu se poate întrevedea, Dehmel aduce în poezia sa ultimele note ale romantismului și primele dibuiri ale simbolismului. Liric prin excelență, dar lipsit de o personalitate covârșitoare, Dehmel nu se poate liberă de reminiscențele trecutului și de puternica influență a poeziei moderne franceze. Dacă în primele sale poezii se resimte de influența lui Mörike, Heine și Eichendorf, în poemele de mai târziu aduce ceva din muzicalitatea și fineța lui Verlaine (pe care-l și traduce) sau uneori ceva din energia și violența lui Verhaeren de la care împrumută nu numai versul liber și bogat, dar chiar maniera și verbiajul.

În acest haos de reminiscențe și influențe poetul își găsește cu greu drumul și piscul de pe care să cuvânteze liber și răspicat generației de mai târziu.

Dehmel, a fost însă un suflet care vibrează la orice adiere a vieții și de aceea în toate poeziile sale se simte omul, care cântă nu numai natura și iubirea dar plânge durerile celor de jos și ale celor săraci. Dehmel a trăit intens în sufletul lui sbuciumat viața singurătății sale; a pășit pe cărările lumii ca pe un drum de minuni, a știut să vadă pretutindeni frumosul și de aceea poezia lui a izvorit nesilită și sprintenă din cele mai adânci tainite ale sufletului aducând un fior de adevăr și o muzică limpede și dulce ca a unui izvor ce vine din fundul unei prăpăstii.

N'a fost un sentimental dulceag ci un sensual, un pasionat.

Pasiunea violentă și matură o întâlnim în poeziile sale erotice care se deosebesc de vechea tradiție a idealismului și sentimentalismului german prin puterea simțirii și prin colorata și reala alegere a metaforelor. Iubirea lui e sănătoasă și tânără ca a unui muncitor, e violentă și instructivă ca o pornire nestăvilită a naturei și e nedespărțită de freamătul lanurilor cu grâu și mac sălbatec, de albastrul nopților de vară, de nelămurita chemare a primăverii.

El însă ca orice poet care trăește în plină renaștere politică e și un pasionat cântăreț al țării sale. Războiul mondial însă îl găsește oboșit, așa că vizita sa eroică în tranșee nu trezește noi acorduri țării sale amuțite. Numai jurnalul său de război aduce prin nota lui de cald și larg umanitarism și de limpede pătrundere a tragediei germane, o atmosferă mai cuminte în mijlocul producțiilor de divizare a puterii germane. Acest larg umanitarism, această milă pentru tot cel ce suferă și moare uitat în umbră o întâlnim în mai toate poeziile sale sociale. De către critic și public Dehmel a fost pus alături de simbolistul Stephan George și de vienezul manierat și parnasian Hugo von Hofmannsthal. Dacă însă George e un maestru al limbei și scormonitor de nuanțe sufletești, dacă Hoffmannsthal e clasic și lapidar în mărturisirea celor mai delicate simțiri, Dehmel e poate ceva mai mult pentru degenerescența literară germană de azi, e împreună cu poeta-critic Richarda Huch, continuatorul vechiului cântec german și reprezentantul lirismului tradițional al lui Goethe și Heine.

De aceea cred că și la noi, unde literatura franceză pare singură a domina, se poate cel puțin aminti de cel mai iubit liric al Germaniei de azi.

ION SĂN-GIORGIU

Fulmen — „Jurnalul unei surori de caritate” — 1920, București, Alcalay. — În genere, literatura noastră de război n'a prezentat până acum decât „jurnale” cu

caracter local, efemer și actual (jurnalism în deobște neprofesionist, improvizat); Intrucât această literatură-reportaj nu se supune cerințelor artistice, — fie ele cât

de reduse, e timpul să înceteze. Drept vorbind, mai toată nu-i decât o adunare de material constructiv, cărat cu hărnicie de lucrători în mare parte necunoscuți, pe șantierul eventualei mari opere epice, în așteptarea căreia ne găsim. Până atunci, un cuvânt de mulțumire aceloră cari, — ca și d-na Fulmen. — selecționează și rânduiesc acest material răvășit, căci în tendința de-a simplifica prin condensare, vedem meritul de seamă al acestei scrieri).

Titlul rezumă fondul cărții: proiectarea aspectelor dintr'un spital în timpul războiului, din Moldova. (Deși limitat, cadrul subînțelege suficientă amploare epică ținând seama de faptul că pe atunci, spitalul era cutia de rezonanță în care se încrucișau, în promiscuitatea durerii, toate acordurile suferinței românești). În afară de meritul selecționării condensate, d-na Fulmen îl are și pe cel al sincerității; descoperim în paginile sale un suflet apt de calificare și prin acest element, cartea intră în literatură: dramatismul unor situațiuni; reținerea de la izbucnirile lirico-retorice și impresiunea vieții trăită intens, redau energia acestui suflet iar ironia fină, verismul neprozaic ca și criticismul neorogant față de problemele politice, redau aspectul intelectual al său; peste ambele însă planează un

strat vizibil de sinceritate, delicatețe și discreție, dând o coloratură specific feminină, sufletului autoarei. Adăogând la toate acestea aptitudinea pur stilistică (mai ales abilitatea portretistică și găsirea cuvântului adecuat), se poate afirma că această carte nu mărește inutil imposantul număr al scrierilor provocate și explicate numai prin războiu. „Jurnalul“ pare un film în dosul căruia lumina conștiinței se aprinde doar când sensibilitatea e prea debordantă: atunci, proiectează câteva secunde o priveliște de un durabil contur plastic, lăsând ca restul acțiunii să se petreacă în sufletul cititorului, plin și el de reprezentări culese din Moldova, în cei doi ani de răstriețe.

Adm.

Balade de Al. Iacobescu. — Fără a fi însuflețit prea des de focul adevăratei emoțiuni, conștiința atât de necesară pentru transmiterea acestei emoțiuni cititorului, d-l Al. Iacobescu se menține totuși într'un decor poetic plin de imagini, și dacă n'a izbutit să lumineze până acum o personalitate artistică, mijloacele d-sale de exteriorizare a impresiunilor ne par destul de bogate. Citez, ca exemplificare: *Când albe mâni* (pag. 69).

*Când albe mâni s'alungă peste clape
Și notele clavierului tresar,
Simbolizând căderi adânci de ape
Ori teama unui suflet solitar —*

*În tainica penumbră a gândirii
Îmi pare că fantome din trecut,
Svârșind de-o parte giulgiul amintirii
Se nalfă cu surâsul grav și mut...*

*Și'n noaptea ce le'nchide suferința
Suspină, rătăcind în înșnit —
Înprăștiind din ochii stinși căința
Spre locul unde-au plâns și au tubit...*

V. M.

C u p o a n e l e

Valoarea cupoanelor ce vor lipsi se va deduce din capitalul de rambursat.

Numerile titlurilor aşite la sorti la fiecare tragere, împreună cu o specificare a celor din tragerile precedente, cari nu s'au prezentat la plată se vor publica în „Monitorul Oficial”.

Cupoanele scăzute şi neprezentate la plată se prescriu după cinci ani, iar titlurile eşite la sorti după trecerea de treizeci de ani dela scadenţa lor.

În locul titlurilor perdute, furate sau distruse, se vor libera proprietarilor duplicate în conformitate cu legea decretată cu No. 3380 din 13 Noembrie 1918, putându-se lua cunoştinţă de dispoziţiunile acestei legi la locurile de plată.

Subscrierile la acest împrumut vor fi ireductibile.

Ministru de Finanţe, AUREL VLAD

Bucureşti 20 Februarie 1920

Preţul de emisiune este fixat pentru acei ce vor face vărsămintele integrale la 87 suta de lei capital nominal, iar pentru aceia ce vor face vărsămintele în rate la 88 suta de lei capital nominal.

Vărsămintele cari nu se vor face integral, se vor face în două rate. Prima rată va fi de 48 lei la subscriere, a doua rată se va plăti până la 3 Iulie 1920 şi va fi de 40 lei.

Cei cari nu vor achita rata a doua în acest termen vor plăti pentru o lună de zile următoare, o dobândă de 8% pe an. După acest termen se va putea vinde dreptul în contul şi rizicul subscriitorului.

Guvernul are dreptul să închidă subscrierea ori când va voi, anunţând cu cinci zile înainte de data închiderii ei, prin publicaţiuni speciale.

La subscrieri cu vărsăminte integrale se vor primi bonurile de tezaur precum şi bonurile de tezaur ale Apărării Naţionale, deducându-se dobânda până la scadenţa lor de la data subssrierii la noul împrumut. Se vor mai primi tot la subscrierile cu vărsăminte integrale pe valoarea lor nominală: cupoanele se scad în interval dela 1 Aprilie 1920 până la 1 Aprilie 1921 inclusiv dela titlurile de rentă aflate în depozitul Casei de Depuneri şi Băncilor care au fost autorizate să-şi trimeată depozitele la Moscova. De asemenea se vor primi cupoanele cu aceleaşi scadenţe dela titlurile aflate în posesia deţinătorilor.

Subscriitorului i se va libera o chitanţă constatând subscrierea şi efectuarea vărsămintelor.

Subscrierile se vor face pe formulare ce se pune gratuit la dispoziţia subscriitorilor.

Subscrierile pentru acest împrumut vor fi ireductibile.

Titlurile definitive împreună cu foile de cupoane se vor libera cel mai târziu la 1 Iulie 1920. Chitanţele sunt circulabile ca şi titlurile până la emiterea acestora.

Ministru de Finanţe, AUREL VLAD

Bucureşti 20 Februarie 1920

Câteva rânduri inedite din AVARUL lui Molière

Harpagon „... Banii, bănişorii mei! Unde mi-s bănişorii? Caseta mea! N'aţi văzut pe cine mi-a furat-o? De ce râzi? Tu eşti hoţul! Dă-mi banii! Îţi jur că dacă mi-i dai îi vârs la împrumuţul consolidării naţionale!

La Flèche (a parte) Tot la câştig, Harpagon! Vrea să realizeze un beneficiu chiar dintr'o pagubă. Să-i dau totuşi caseta“.

E. LOVINESCU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Albine să moară de foame nu s'au pomenit. Să imităm pe albine în contribuţia noastră colectivă şi numai aşa vom avea dreptul să cerem desfiinţarea trântorilor.

D. NANU.

Asemănăm Statul cu un mare arbore fructifer care ne dă şi roade şi adăpost. Cade însă uneori peste el o secetă atât de mare încât trebuie să-l udăm cu apa noastră, altfel nu ne mai dă nici fructe nici adăpost.

N. M. NIGRIM.

Dai, n'ai; numai când dai Statului ai.

CATON THEODORIAN.